

Пут, путује, ...

Имадох неколико наслова за још једно путовање кроз Босну и Херцеговину. Али се намах сетих песме „Пут, путује Латиф ага“. Ја сигурно нисам Латиф ага, али могу рећи да сам Босну и Херцеговину пропутовао уздуж и попреко. И увек ћу јој се враћати, успут откривајући и понешто ново, као што је било и овога пута. Када је Александра предложила да отпутујемо до Сарајева нисам много размишљао. Поготову када смо путовање проширили на Мостар и Требиње. Лако сам замислио маршруту, остало је само да нађемо одговарајући смештај, одредимо датум поласка и упалимо „Астру“. После три дана и нешто преко 900 километара пређеног пута седам да опишем оно где смо били и шта смо видели. Наравно и како је све то оставило на нас утисак. После свега остаје онај горак утисак у устима када почнем да размишљам о томе да смо некада били иста држава, са истим проблемима и надама. Када нас упоредим после више од три деценије све ми се чини да је све остало исто. Мислим на проблеме и неиспуњене наде. Само смо себи у међувремену поставили непотребне границе. А оне, макар биле невидљиве постоје и унутар саме Босне и Херцеговине. Ипак ја их лично нисам осетио, поготову што говоримо истим језиком, иако се упорно трудимо да га зовемо по своме. И што људи треба да буду људи, чак и онда када су друге религије и изабране или наметнуте нације. Покушаћу да будем објективан, па свако нека процени да ли је то иста или нека друга Босна и Херцеговина.

У Чачку, 7. јуна 2025. године

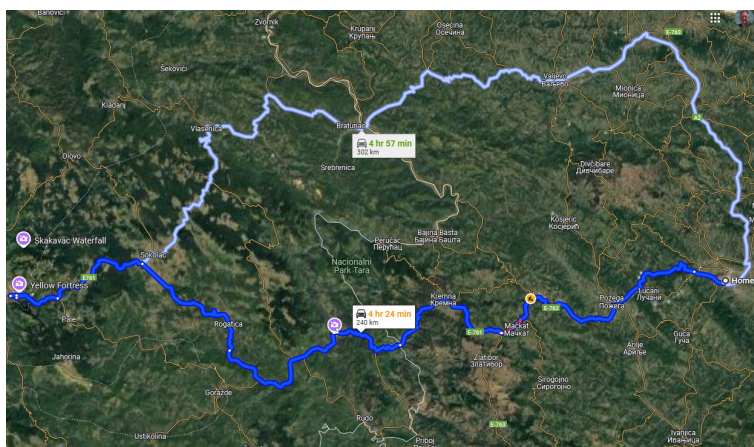
Четвртак, 5. јуни 2025. године – Чачак – Сарајево

Припреме за предстојећи пут трајале су неколико дана. Требало је изабрати руту пута и наравно резервисати смештај. Воље за путовање нам није недостајало. А и временска прогноза за дане путовања била је повољна. Ипак показаће се да је време било мало више „доборо“. Тачније у Мостару ћемо доживети да жива пређе и 37 поделака Целзијуса. Поменућу питање руте, али она се од самог почетка знала, Сарајево – Мостар – Требиње. Питање је било шта током путовања видети, јер нас је очекивала прилична километража. Што се смештаја тиче, једини захтеви су били да хотели буду у близини главних одређишта путовања. И наравно да имају доступан паркинг. План је био да се на путу задржимо три дана, па смо се одлучили да спавамо у Сарајеву и Требињу. У оба града фокус посете је био на старим градским језгрима. Па смо сходно томе и изабрали хотеле.

У Сарајеву је то био хотел „Логавина“, а у Требињу хотел „РАС“. Сарајевски хотел се налази у истоименој улици, која од улице Мула Мустафе Башескије води узбрдо ка махали Михриводе. Улице у Сарајеву су после распада Југославије и рата који се водио на територији БиХ у великој мери

промение називе. Не сећам се како се звала улица Муле Мустафе Башескије некада звала. Међутим, ова релативно уска улица је и тада и сада једна од сарајевских жила куцавица. Она спаја Башчаршију и улицу Маршала Тита излазећи на њу код вечите ватре. Њом саобраћају сарајевски трамваји који повезују Башчаршију са осталим деловима града, Илићом, Железничком станицом, Ченгић вилом и Неџарићима. Хотел „РАС“ у Требињу се налази у центру Старог града. Тако да за обилазак самог града неће нам требати да пуно пешачимо.

До Сарајева нас чека углавном добро познат пут. Треба да пређемо неких 240 километара. Посебно ми је добро познат пут до Устипраче, где се пут рачва, лево према Фочи и Тјентишту. А десно, преко Романије ка Сарајеву.

Маршрута Чачак – Сарајево

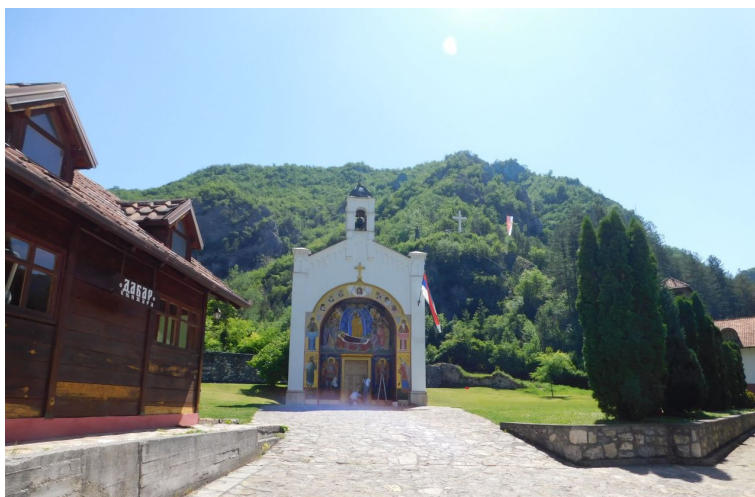
Као што се са слике види Google предлаже две руте од Чачка до Сарајева. Прва је она којом ћемо ми ићи. И друга преко Љубовије, Братунца и даље преко Власенице и Хан – Пијеска. Као што се види ове две руте се спајају на Подроманији. За оне који имају времена и желе видети неке нове пределе није лоше проћи и овим другим путем. Који је ипак неких 60 километара дужи. Треба рећи да обе руте, осим десетак километара пред Сарајевом целом дужином пролазе кроз Републику Српску. За оне који не журе да што пре стигну у Сарајево они који су кренули преко Ужица у Кремни могу да скрену према Тари, провозају се овом лепом планином, спусте се у Перућац и онда провозају долином Дрине до Љубовије и укључе се у другу руту.

Пошто смо се организовали у погледу смештаја и места које хоћемо да обиђемо из Чачка крећемо у 8 сати. Првобитно сам планирао да свратимо у Ужице на доручак у пекару „Шуљага“. Наравно на комплет лепињу, али тај угођај остављамо за неки други пут. Возимо се стандардним путем преко Шљивовице. Враћам се у 1977. годину када је овај пут изграђен. Сада је прилично дотрајао, али захваљујући проширењима на узбрдицама вози се без успоравања. Ко раније није посетио [Дрвенград](#) ово је прилика да то учини. Дрвенград је етно – село изграђено на брду Међавник у близини Мокре Горе.

Село је изграђено по замисли редитеља Емира Кустурице. Пошто смо у више наврата посетили Дрвенград настављамо без задржавања.

Ускоро стижемо до Мокре горе. Пошто је сезона одавно почела на паркингу у близини железничке станице налази се већи број аутобуса и аутомобила. Њима су овде стигли они који желе да се провозају ревитализованим делом ускотрачне железничке пруге на траси некадашње „[Шарганске осмице](#)“. Пошто смо и овде били настављамо даље.

Гранични прелаз „Котроман“ са наше стране односно „Вардиште“ са босанске стране сада су мало уређени. Посебно онај босански. Брзо прелазимо границу и почињемо да пратимо ток Црног Рзава. Прво одредиште нам је манастир Добрун.

Манастир Добрун

Није познато када је манастир основан. Неки извори говоре да је то било још у 9. веку, по другима почетком 13. века. Опет по некима манастир је настао у доба цара Душана, када је овим областима владао жупан Прибил. За време турске владавине манастир је порушен и потпуно опустео. Манастир је обновљен у 16. веку, али је поново порушен у 17. веку. Народ га је крајем 18. века обновио, али у манастиру није било монаха. Служба је вршена само три пута годишње, на Божић, Васкрс и Духове.

За време аустријске власти манастир је поново обновљен 1884. године. Али је пострадао током Првог светског рата. Обновљен је 1921. године, али су га Немци разорили до темеља 1945. године. Народ га је обновио већ 1946. године. Монасима је поново насељен тек 1994. године, после пуних 250 година. На стени изнад манастира 2004. године је поред великог белог крста постављен споменик Карађорђу. А исте године познати добротвор и пословни човек из Чикага Слободан Павловић је финансирао изградњу пешачког моста преко реке Рзав.

После обиласка манастира настављамо пут долином Рзава. Некада је туда пролазила и траса ускотрачне железнице која је повезивала Вишеград са Ужицем. После ревитализације трасе тзв. Шарганске осмице обновљена је и

траса ове пруге од Мокре Горе до Вишеграда. Следеће одредиште нам је био Андрићград у Вишеграду.

Андрић град у Вишеграду

[Андрићград](#) или Каменград је центар културе и врста етно – простора, који се налази у Вишеграду, на ушћу Рзава у Дрину. Идејни творац и овог простора је режисер Емир Кустурица. За посетиоце Андрићград је отворен 5. јула 2012. године. Иако сам више пута овде боравио не пропуштам прилику да га још једном обиђем и видим шта је у међувремену ново изграђено. Овога пута је уочљива је изградња зида и шеталишта на обали иза цркве Св. Лазара. Испиамо кафу у ресторану „Пивница код Швејка“ и можемо да наставимо путовање. Још је било рано да пробамо ћевапчиће у ћевапциници „Касаба“.

Логично је било да посету Вишеграду завршимо шетњом преко [Ћуприје на Дрини](#). Сада се то може чинити само пешке, а некада сам имао прилику да туда пређем и колима. Последњи пут ваљда пре скоро четири деценије, 1989. године враћајући се мора. Вишеграду и непролазном мосту Великог везира Мехмед – паше Соколовића поново ћу се вратити тачно после две деценије 2009. године. Био је то поновни повратак и овом месту, али и Сарајеву у које сам се заљубио давне 1959. године када сам први пут у њега стигао „џиром“, на стару железничку станицу.

Само помињање Вишеграда свакога асоцира на композицију Драгише Недовића „У лијепом старом граду Вишеграду“. Ова песма је дуго била једна од најпопуларнијих песама на простору бивше Југославије. Сећам се да сам је певао на плажи у Градцу далеке 1959. године. Песма ме подсети да увек погледам на брдо Бикавац изнад моста на десној обали Дрине. То не пропуштам ни овога пута. Пре него што ћемо се задржати на Ћуприји продужавамо низ Дрину до неколико километара удаљене Вишеградске бање. Овде се налази рехабилитациони центар „Вилина влас“. У оквиру њега налази се модеран хотел саграђен 1982. године. На први поглед место не нуди

неке посебне погодности. Осим лековите термалне воде и могућности за шетњу. Задржавамо се тек толико да направимо пар фотографија.

Хотел „Вилина влас“

Враћамо се према Вишеграду и заустављамо се да би се прошетали Ћупријом. Паркинг непосредно уз мост је затворен, тако да се паркирамо пар стотина метара даље. На Ћуприји нема много туриста. Тек понеки локалац коме мост служи да пређе Дрину са једне обале на другу. И досадна Циганка, која проси. Пошто то ради на Капији омета туристе да направе добру фотографију.

На Дрини ћуприја

После краћег задржавања на Ћуприји, поново смо у колима. Пролазимо познатим пределима поред Дрине, а затим и Праче. Пут Вишеград – Устипрача није тако лош, али су многобројни тунели неосветљени. Баш је непријатно када се са подневног Сунца уђе у потпуну таму. Од Устипраче пут је знатно лошији. Пролазимо и 900 метар дуги тунел Брчигово. Некада најдужи тунел у Југославији. Наравно неосветљен је. После Рогатице пењемо се на висораван Гласинац, а затим на обронке Романије. Од Мокрог пут прати ток Миљацке. У месту Доња Љубогошта скрећемо десно и после петнаестак километара стижемо на Бембашу. Дакле стигли смо у Сарајево. Хотел „Логавина 8“ је веома близу. Преостаје нам да се сместимо и кратко одморимо пре него се препустимо чарима Сарајева.

Хотел се налази у уској и стрмој, али доста прометној улици тако да је мало компликовано за паркирање. Паркирамо се тек да Александра изнесе ствари. Девојка са рецепције ме позва да пратим њена кола да би ме одвела до паркинга. Паркинг није далеко, али је улица до њега баш стрма. Пошто сам се паркирао она ме враћа својим колима до хотела. Већ на први поглед види се да је особље у хотелу врло љубазно. Пошто смо се распаковали и кратко одморили могли смо да кренемо по Сарајеву. Прво ручак, а где друго него на оближњу Башчаршију и неку од њених ђеваџиница.

Ђеваџиница „Жељо“

Можда на Башчаршији данас има и бољих ђеваџиница, али ја сам своје поверење ђеваџиници „Жељо“ поклонио још пре четрдесет пет година. Веваџиница у којој ручамо није исти локал у коме сам јео ђеваџиће као војник. Стари локал се налази у улици Кундурџилук, која је друга паралелна од ове где седимо. После ручка крећемо у шетњу Сарајевом. За то нам је на располагању предвечерје и наредно јутро, пре него се отиснемо пут Мостара.

Улицом Ферхадџија се шетамо до њеног спајања са улицом Маршала Тита, где се налази вечна ватра, која гори у спомен на ослобођење Сарајева из 1945. године. У доба социјалистичке Југославије улица се звала Васе Мискина. Под тим именом је постала позната у време опсаде Сарајева, када се 27. маја 1992. године у њој збио масакр људи који су чекали у реду за хлеб. Касније је улици враћено старо име.

Улицом која води од Централне банке БиХ спуштамо се до Позоришног трга, који носи име књижевнице Сузан Сонтаг. На тргу се налази главни улаз у Народно позориште. После кратког одмора поред Народног позоришта спуштамо се на обалу Миљацке и крећемо назад ка Башчаршији. Ова шетња ме подсећа на војничке дане проведене у Сарајеву у лето и јесен 1980. године. Углавном сам се шетао сличном рутом. Од ђеваџинице „Жељо“ преко посластичарнице „Египат“ и њиховог карамел

сладоледа. У духу промена које су се овде десиле последњих тридесет година овај сладолед се сада зове „Египатска ванила“. Пут ме је даље обично водио на обалу Миљацке, тачније до Поште да бих се јавио кући.

Током шетње Ферхадијом прошли смо поред Сарајевске катедрале испред које се налази споменик папи Ивану Павлу II (Војтили), који је посетио Сарајево 1997. године. Такође, пролазимо и поред Градске тржнице, која се налази на Гајевом тргу. С друге стране Тржнице је пијаца Маркале, позната по погибији грађана током опсаде Сарајева. Већ рекох да се овај део Сарајева није много променио, осим назива улица. Град се некако у потпуности окренуо исламском свету. Није због тога изгубио ону мултиетничку душу, али је тај муслимански печат ипак пренаглашен.

На обалу Миљацке изашли смо у близини је моста Чобанија. Гледајући низ Миљацку уочавамо лепо здање Академије лепих уметности. Одмах узводно са друге стране улице налази се здање Академије сценских уметности. Улица поред Миљацке, после Првог и Другог светског рата називала се Обала војводе Степе. Од 1993. године добила је данашњи назив Обала [Кулина бана](#). Ради се о првом значајнијем владару са ових простора, савременику Стефана Немање. Према Мавру Орбину владао је 36 година и за његове владавине Босна је углавном живела у миру. Био је привржен тзв. [Босанској цркви](#). Међутим, пред крај живота 1203. године на сабору на [Билином Пољу](#), декларисао се као проврженик католичке цркве. Повеља бана Кулина из 1189. године представља најстарији сачувани дипломатски документ писан на народном српском језику из Босне. У њему се први пут помиње словенско име града Дубровника.

Латинска ћуприја – Приципов мост

Обалом Миљацке стижемо до Латинске ћуприје или за оне који тако више воле Моста Гаврила Принципа. Преко пута моста налази се здање Музеја Сарајево 1878 – 1918. Пре последњег рата тај музеј се звао Музеј Младе Босне. На углу се у бетону налазе стопе, које симболизују место са кога је Гаврило Принцип пуцао на надвојводу Франца Фердинанда. Док смо

правили одмор на каменој клупи на мосту зазвони ми телефон. Зове ме Воја Максимовић, бивши студент. Уместо позив за дружење у кафићу у заједничком насељу саопшти ми тужну вест. Да је пре два дана у саобраћајној несрећи на ауто – путу „Милош Велики“ погинуо његов школски друг, а мој некадашњи дипломац Никола Марковић. Вест ме јако растужи.

Улицом поред Музеја, која се сада зове Зелених беретки и уских башчаршијских сокака излазимо на главну улицу на Башчаршији Сарачи тик уз ограду Гази Хусрев – бегове џамије. Ту у познатој посластичарници „Рамис“ правимо паузу за освежење. Подразумева се да сам морао да попијем бозу. Истина није била тако добра као боза у посластичарници наспрам Безистана. Нажалост квалитет понуде и услуге је далеко од оног из 1980. године. Конобар, некако успе да сабере рачун за три ствари и на крају нам саопшти да треба да платимо 11 марака. Ипак мало много за бозу, некакву зашећерену водицу и колач. Пошто смо на корак до хотела одлазимо на краћи одмор.